

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2023.1.37>

О. С. Юнін

доктор юридичних наук, професор, перший проректор
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-4846-2573>

В. В. Шаблюстий

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-0210-1772>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ З ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ НА ЗБРОЮ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

На сьогодні, Україна вже понад рік живе у воєнних тяжких часах. Тому на перший план на постійній основі виступає насамперед думка про особисту безпеку та безпеку рідни, такі правила тепер нам диктує війна двадцять першого сторіччя. До війни ми могли мислити, що відсутність зброї робить нас – громадян мирним мешканцем, якого від ворожих військ захищає міжнародне гуманітарне право, але після жахливого та кровавого досвіду Бородянки, Бучі, Ірпеня, десятків інших міст і сіл з'являється розуміння, що зброя значно збільшує шанси на виживання під час воєнної агресії. У 2022 році за даними багатьох опитувань, громадська думка, щодо володіння зброєю в Україні еволюціонує, хочемо наголосити, що велика кількість українців все ж таки підтримує надання громадянам права на володіння вогнепальною зброєю.

На нашу думку, рівень свідомості громадян сьогодні не можна вважати достатнім для прийняття Закону про обіг зброї. Хоча у 2022 році було проведено багато опитувань, наприклад, у застосунку «Дія», багатьма дослідницькими агенціями, соціологічними групами (дослідницька агенція Info Sapiens, Соціологічна група «Рейтинг»), результати яких після початку повномасштабного вторгнення в Україну РФ, зросла кількість громадян, які підтримують надання цивільному населенню права на володіння вогнепальною зброєю майже вдвічі. Показовим результатом таких досліджень є, що люди вважають, що масове озброєння громадян України сприятиме зміцненню обороноздатності країни. Але на нашу думку, нам українцям спочатку потрібно правильно впорядкувати не лише лібералізацію, але й легалізацію обігу зброї, формувати культуру безпечного і відповідального ставлення до зброї й її наслідків застосування. З приводу цього питання, нами було показано в третьому розділі ставлення громадян наприклад інших країн до цього питання, де не лише десятками років будувалася ця система культури, а й які аспекти ми можемо взяти з досвіду інших країн для України.

Ключові слова: адміністративні послуги, вогнепальна зброя, ліцензування, дозвіл на зброю, Національна поліція, об'єкт дозвільної системи, ліцензування.

Виклад основного матеріалу. Держава на теперішній день розуміє суспільний запит і поступово реагує на нього. Саме головне на сьогодні з важливого є модернізація і технічне забез-

печення діяльності системи сервісних центрів МВС України відповідальних за сферу надання адміністративних послуг. Адже на сьогоднішній день дане питання набуло великої актуальності

та важливості. Саме для спрощеного режиму користування користувачам та можливістю швидкого отримання послуги з будь-якого сервісного центру з надання адміністративних послуг, навіть з віддаленої точки України. Вже, на теперішній час, державними органами спрощено порядок видачі громадянам дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї протягом дії правового режиму воєнного стану на території України. Тому саме головні особливості щодо отримання дозволу на вогнепальну зброю в умовах воєнного стану ми розповімо у цій статті. Ми зосередилися на вогнепальній – мисливській зброї, як, по-перше, найбільш поширеній та по-друге, ефективній зброї в умовах сучасної війни на території української держави.

Тому надалі ми хочемо докладніше розглянути питання саме, хто може та має право отримати зброю. Хочемо звернути вашу увагу, що як до, так і під час війни на території України, право на придбання вогнепальної зброї та боєприпасів до неї відрізняються залежно від категорії зброї, громадянства особи та досягнення нею певного віку, відповідно до законодавства України.

Як і раніше, так і на теперішній час, мисливську гладкоствольну зброю мають право отримати громадяни України, які досягли 21-річного віку. Мисливську нарізну зброю та основні частини до неї мають право отримати громадяни України, які досягли 25-річного віку і тому даний віковий термін був і залишився незмінним[4].

Якщо говорити про травматичну зброю, то на даний вид зброї (в нормативних документах – пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії) з 21 року можуть розраховувати працівники суду, правоохоронних органів та їхні близькі родичі; особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві; народні депутати України; члени громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону (дружинники); військовослужбовці, крім тих, які проходять строкову військову службу; державні службовці; журналісти. Даний перелік великий та включає громадян котрі повинні захищати себе, державу та її цілісність кордонів, цивільних громадян і державних службовців [4].

Наступним, де ми б хотіли приділити увагу, хочемо саме переліку видів зброї на яку можна отримати дозвіл та в чому різниця саме даних видів. Тому далі йдеться про гладкоствольну

й нарізну мисливську зброю, а також про травматичну зброю та боєприпаси до них. Але при теперішніх змінах в чинному законодавстві України, у випадку отримання дозволу за спрощеним порядком, під виключення підпадає мисливська зброя та боєприпаси до неї.

Можемо більше докладніше далі приділити увагу видам, які під цю категорію підпадають. По-перше, слід виділити гладкоствольну зброю (двостволки, помпові рушниці, напівавтоматичні самозарядні рушниці). Зброя даного виду недалекобійна, тобто її фективна дальність польоту кулі є 50–150 метрів, практично не здатна пробити броню, проте, хочемо звернути увагу, що досить потужна й ефективна на близьких дистанціях її застосування. Такий вид озброєння також відмінністю можна характеризувати її достатньою ємністю магазинів, а саме до 10 патронів та скорострільністю [4].

По-друге, можна виділити наступний вид – нарізна зброя, вогнепальна зброя з поздовжньо-ковзним затвором та напівавтоматичні самозарядні карабіни, або менш поширені екземпляри, такі як карабіни револьверного типу, які зустрічаються в Україні досить рідко.

Важливим аспектом, якому ми хочемо приділити увагу, це саме процес і порядок видачі дозволів на зброю в Україні в період дії воєнного стану. На сьогоднішній день можливість легального володіння зброєю складається з декількох етапів: по-перше, отримання дозволу на придбання зброї, по-друге, власне її придбання та отримання дозволу на її носіння й зберігання.

Порядок видачі дозволів на зброю чи для ліцензування вогнепальної зброї в Україні регулюється нормативними актами України, на теперішній день й раніше головним, є саме Наказ МВС України №622 від 21.08.1998 року «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» (далі – Наказ № 622) [4].

Відповідно до норм Наказу №622, а саме пункту 12.2, де говориться, що для одержання дозволу в органах поліції на придбання мисливської вогнепальної зброї потрібно зібрати та подати вичерпний перелік документів до органу МВС України чи сервісних центрів України [4].

Якщо відповідно до документів заявника фактичне його місце проживання відрізняється від зазначеного в паспорті, то даній особі необхідно подати документ, що підтверджує фактичне місце проживання (договір оренди житлового приміщення, свідоцтво про право власності на житлове приміщення тощо).

Громадянин, котрий придбав вогнепальну зброю та подав документи на отримання дозволу на зброю, після придбання зброї повинен протягом 10 днів з дня придбання зброї зареєстрованою в органах поліції за місцем проживання власника з одержанням дозволу на її зберігання, носіння. Для цього власники зброї повинні надати особисто або через відповідну довірену особу до органів поліції наступний чіткий та відповідний перелік документів: заяву щодо видачі дозволу на зберігання та носіння зброї на ім'я керівника органу поліції; дві фотокартки розміром 3 x 4 см; дублікат дозволу з відміткою магазину про продаж або переоформлення зброї; платіжний документ за надання відповідної послуги; договір страхування (крім охолощеної зброї); довідку про експериментальний відстріл вогнепальної зброї (крім мисливської гладкоствольної) [4].

Щодо терміну видачі дозволу на придбання, зберігання та носіння вогнепальної зброї чи пристроїв не повинен перевищувати один місяць, але після вторгнення російської федерації на територію України та з дією правового режиму воєнного стану в Україні терміни було продовжено. Це передбачено Наказом МВС України № 195 від 18.03.2022 року продовжено строк дії усіх дозволів на зброю на період до 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні. Це говорить про те, що навіть, якщо громадянин отримав дозвіл чи ліцензію на вогнепальну зброю чи боєприпаси до неї і термін його дії закінчився у період дії воєнного стану, то він буде дійсний і його можна легально носити та зберігати [3].

З початком дії правового режиму воєнного стану в Україні хочемо зазначити, що умови для отримання травматичної зброї не змінилися, тож надання адміністративних послуг на теперішній час відбувається відповідно до дійсного старого порядку.

А ось, якщо говорити про вартість отримання адміністративної послуги, щодо отримання дозволу на вогнепальну зброю можемо поділити на до та після початку війни й хочемо зазначити, що зміни значної не відбулося. Якщо говорити про вартість на послуги до початку війни на території України, то тут хочеться звер-

нути на деякі аспекти. Щоб на сьогодні володіти вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї, то недостатньо її придбати. Тепер відповідно до правового режиму дії воєнного стану в Україні почала існувати декілька етапна система отримання дозволу на вогнепальну зброю. Відповідно до цього, потрібно бути готовим до кожного етапу його отримання та надання відповідної інформації й до того, що на кожному етапі доведеться сплачувати за надані адміністративні послуги. Йдеться мова про проходження медичної комісії, проходження навчання і складання іспиту, платежі за послуги дозвільної системи та видачу відповідного посвідчення, вартість договору страхування, вартість відстрілу зброї, й саме всі ці послуги будуть нести офіційні платежі та офіційну інформацію.

Але якщо говорити про зміни в отриманні послуг щодо вартості то під час війни в Україні введений спрощений порядок, котрий мінімізує витрати на отримання дозволу за рахунок виключення деяких етапів із процедури. Водночас громадянам, які хочуть отримати дозвіл, варто бути готовим до обов'язкових платежів за послуги дозвільної системи та видачу дозволу. На день написання цієї статті плата за видачу дозволу на придбання зброї становить 51,9 грн, на носіння та зберігання – 54 грн. Вимоги щодо наявності сейфа залишаються незмінними та обов'язковим в Україні.

Тому, основна мета на теперішній час законодавства України є послаблення законодавчого регулювання та дозвільної процедури в системі ліцензування та надання адміністративних послуг у сфері дозвільної системи, звісно, це не тільки самооборона, а й участь у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації проти України у період дії воєнного стану.

Хочемо звернути увагу на Постанову Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року №448 «Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану» (далі Порядку № 448)[2]. Цей Порядок визначає процедуру застосування громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, вогнепальної зброї і боєприпасів до неї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України у період дії правового режиму воєнного стану відповідно до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захи-

сті України" [2]. А саме відповідно до статті 4 Порядку № 448[2], зазначається, що під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України у період дії воєнного стану цивільні особи мають право застосовувати вогнепальну зброю та боєприпаси до неї у чітко визначених законодавством випадках, а саме для: відбиття нападу або запобігання загрозі нападу на військові та/або цивільні об'єкти, що охороняються; запобігання вчиненню та/або припинення протиправних дій чи діяльності осіб, причетних до збройної агресії; звільнення захоплених військових та/або цивільних об'єктів або запобігання (перешкоджання) такому захопленню та інших випадках зазначених в даній статті [2].

Вивчаючи статистичні матеріали, для нас виявилось дещо дивним, що законодавець не визначає індивідуальну самооборону як окрему підставу для застосування вогнепальної зброї та боєприпасів до неї. Ймовірно, це охоплюється пунктами із наведеного вище переліку, що було б цілком логічним відповідно до положення ст. 36 ККУ. Де визначаються саме положення щодо необхідної оборони, а саме, що кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання [1].

Але головна відмінність його з кримінальним кодексом України є те, що відповідальність за таке неповідомлення даним Порядком не встановлена, тому й покарання не має. Така норма є цілком логічною та запобігає вчиненню можливих правопорушень, проте є певні труднощі щодо реалізації зазначеного зобов'язання на практиці. Наприклад, повідомлення людиною, що знаходиться на окупованій території, про використання зброї проти окупанта, може загрожувати її власній безпеці.

Отже, хочемо зробити висновок, що саме питання легалізації вогнепальної зброї в Україні набуло неабиякої актуальності. Війна в двадцять першому столітті змінила сприйняття вогнепальної зброї. Не дарма в Дії проводилось опитування для громадськості з наступним питанням: «Як ви ставитеся до володіння українцями зброєю?». В опитуванні взяли участь більш ніж три мільйони людей, де більша її кількість проголосувала «за» її прийняття і готовність її мати в руках. Очевидно, що реакцією законодавця на таку активність рано чи пізно має стати лібералізація вогнепальної зброї у сфері обігу зброї. І тому питання вдосконалення діяльності щодо надання населенню якісних адміністративних послуг щодо сфери ліцензування об'єктів доз-

вільної системи сьогодні як ніколи набуло особливого значення в умовах євроінтеграційних процесів. Зрозуміло, що на теперішній час оцінювання якості надання адміністративних послуг є доволі абстрактним, спираючись на теперішні умови праці й життя. Але потрібно спиратися на міжнародний досвід країн в цій сфері та більше приділяти увагу владі на вимоги законності та прозорості в діяльності владних структур. Нам потрібно лише слідкувати за змінами та очікувати від них позитивних змін, адже досвід показує, що України не в змозі дружити та мати дипломатичні відносини з таким сусідом, який завжди несе збройну агресію на нашу територію, але нам потрібно з таким сусідом боротися та очищати нашу територію від них.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України. Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року. №448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2022-%D0%BF#Text>.
3. Про продовження строку дії дозволів у сфері обігу зброї, пристроїв та вибухових матеріалів під час дії воєнного стану в Україні. Наказ МВС України №195 від 18.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-22#n6>.
4. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів. МВС України; Наказ від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>.
5. Чепіжко А. А. Актуальні питання порядку видачі зброї в період дії воєнного стану проти збройної агресії російської федерації. *Прикарпатський юридичний вісник* 1 (42) (2022). С. 97-101.
6. Громадська оцінка діяльності Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України //Козін В.В. Мороз Віта, Паршин Ю.В., Богуславський М.Г.// *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022, випуск 7. С. 255-258.

Yunin O. S., Shablysty V. V. Provision of administrative services for obtaining permissions for weapons during the war in Ukraine

Today, Ukraine has been living in hard times of war for more than a year. Therefore, the thought of personal safety and the safety of our families is constantly at the forefront of our minds, as the war of the twenty-first century dictates. Before the war, we could think that the absence of weapons made us civilians protected by international humanitarian law from enemy troops, but after the horrific and bloody experience of Borodyanka, Bucha, Irpin, and dozens of other towns and villages, we realize that weapons significantly increase the chances of surviving military aggression. In 2022, according to many polls, public opinion on gun ownership in Ukraine is evolving, and we want to emphasize that a large number of Ukrainians still support granting citizens the right to own firearms.

Although many polls were conducted in 2022, for example, in the Diia app, by many research agencies and sociological groups (Info Sapiens Research Agency, Sociological Group Rating), the results of which, after the start of the full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation, almost doubled the number of citizens who support granting civilians the right to own firearms. An illustrative result of such surveys is that people believe that mass arming of Ukrainian citizens will help strengthen the country's defense capabilities. But in our opinion, we Ukrainians first need to properly regulate not only the liberalization but also the legalization of arms circulation, and to form a culture of safe and responsible attitude towards weapons and their consequences. In this regard, we have shown in the third section the attitude of citizens of other countries, for example, to this issue, where this cultural system has been built for decades, and what aspects we can take from the experience of other countries for Ukraine.

Key words: *administrative services, firearms, licensing, weapons permit, National Police, object of the permit system, licensing.*